

RĪGĀ

2022. gada 13. janvārī
Nr. 1-23/002_e

Saeimas Ilgtspējīgas attīstības komisijai
Paziņošanai e-adresē

Informācijai:
Finanšu ministrijai
Finanšu kapitāla tirgus komisijai
Latvijas Privātā un Riska kapitāla asociācijai
Ekonomikas ministrijai
Paziņošanai e-adresē

Par likumprojektu "Grozījumi likumā
"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli""

Latvijas Finanšu nozares asociācija (turpmāk – Asociācija) pārstāv virkni finanšu iestāžu, tostarp kredītiestādes, pensiju fondus un finanšu tehnoloģiju uzņēmumus, kā arī komersantus, kas sniedz finanšu iestādēm būtiskus pakalpojumus.

Ņemot vērā Saeimas Ilgtspējīgas attīstības komisijas Informācijas tehnoloģiju un inovatīvas uzņēmējdarbības apakškomisijas 2021.gada 30.novembra sēdē, kurā piedalījās arī Asociācijas pārstāvji, pārrunāto jautājumā par finanšu līdzekļu piesaisti Latvijas kapitāla tirgus attīstībai – Asociācija ir sagatavojusi priekšlikumus potenciālajiem grozījumiem likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli", kuru mērķis ir veicināt tautsaimniecības attīstību, ļaujot Eiropas Savienības un Eiropas Ekonomiskās zonas privātajiem investoriem ieguldīt Latvijas kapitāla tirgū, tādējādi padarot finansējumu pieejamāku Latvijas uzņēmumiem, īpašu MVU. Tāpat likumprojekts veicinās privāto investīciju kultūru Latvijā, kas ir mūsdienīga kapitāla tirgus neatņemama sastāvdaļa. Asociācijas iniciatīvu sēdes laikā atbalstīja arī Finanšu kapitāla tirgus komisija un Ekonomikas ministrija.

Lūdzam komisiju minēto priekšlikumu likumprojekta veidā virzīt iesniegšanai Saeimā un tālākām diskusijām starplasiņumos komisijā likumprojekta teksta precizēšanai.

Pielikumā: Likumprojekts uz 1 (vienas) lapas un tā anotācija uz 2 (divām) lapām.

Ar cieņu

valdes priekšsēdētāja

Sanita Bajāre

**ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**

Grozījumi likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”

Izdarīt likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” (Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1993, 22./23. nr.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 1994, 2., 23. nr.; 1995, 8., 14. nr.; 1996, 9. nr.; 1997, 3., 21. nr.; 1998, 1. nr.; 1999, 24. nr.; 2000, 5. nr.; 2001, 1., 24. nr.; 2002, 6. nr.; 2003, 15. nr.; 2004, 2. nr.; 2005, 2., 8., 24. nr.; 2006, 14., 22. nr.; 2007, 3., 12., 24. nr.; 2008, 12. nr.; 2009, 1., 2., 15., 16. nr.; Latvijas Vēstnesis, 2009, 200. nr.; 2010, 82., 131., 178., 206. nr.; 2011, 99., 144., 157., 204. nr.; 2012, 44., 88., 92., 192. nr.; 2013, 194., 232., 234. nr.; 2014, 47., 57., 257. nr.; 2015, 42., 97., 227., 248. nr.; 2016, 123., 241. nr.; 2017, 156., 242. nr.; 2018, 95., 111., 194., 249. nr.; 2019, 66., 118. nr.; 2020, 138., 240.A, 250. nr.; 2021, 27., 234.A nr.) šādu grozījumu:

Papildināt 15.pantu ar 7.² daļu šādā redakcijā:

“(7²) Šā likuma 3.panta trešās daļas 11.punktā minētajam ienākumam, ja šā ienākuma izmaksātājs atbilstoši šā likuma 17.panta divpadsmitajai daļai ietur nodokli ienākuma izmaksas vietā un minēto ienākumu izmaksājis Latvijas rezidents par tādu finanšu instrumentu, kura emisijas organizētājs ir Finanšu un kapitāla tirgus komisijas uzraudzīts ieguldījumu pakalpojumu sniedzējs, tiek piemērota trīs procentu likme no izmaksātā procentu ienākuma, ja minētā ienākuma saņēmējs ir citas Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomiskās zonas dalībvalsts rezidents (ko nosaka pēc nodokļa maksātāja apliecinājuma, kas sniegts attiecīgā finanšu instrumenta emitentam vai ar vērtspapīru depozitārija starpniecību) un attiecīgais finanšu instruments nav iekļauts publiskajā apgrozībā.”

Likumprojekta

“Grozījumi likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli””

ANOTĀCIJA

1. Kādēļ likums ir vajadzīgs?

Lielākoties Latvijas uzņēmumi attīstību finansē, piesaistot banku aizdevumus, taču pilnvērtīgai finansējuma pieejamībai nepieciešams veicināt arī kapitāla tirgus finansējuma izmantošanu, īpaši no privātajiem investoriem, kas ir neatņemama kapitāla tirgus komponente. Salīdzinoši nelielo apjomu un mazās likviditātes dēļ Latvijas kapitāla tirgus nav īpaši pievilcīgs ES/EEZ privātajiem investoriem. Savukārt pašmāju investoru skaits ir nepietiekams, attiecīgi ir nepieciešams stimulēt Latvijas kapitāla tirgus pievilcīgumu, tādējādi veicinot privāto investoru kapitāla piesaisti.

Pirmkārt, Eiropas Centrālās bankas¹ un ES² ieskatā nodokļi ir šķērslis pārrobežu investīciju veikšanai - ievērojamu ar nodokļiem saistītu slogu rada atšķirīgas, apgrūtinošas, ilgas procedūras pārrobežu investīciju gadījumos ieturēto nodokļu atmaksai (proti, dubultās aplikšanas novēršanai). Minētās procedūras rada arī ievērojamas izmaksas, kas attur privātos investorus no pārrobežu investīcijām, kad nodokļi par investīciju atdevi ir jāmaksā gan dalībvalstī, kurā veikta investīcija, gan investora dalībvalstī, un tie tiek atmaksāti ilga un dārga procesa noslēgumā atbilstoši nodokļu konvencijām.

Otrkārt, Finanšu sektora attīstības plānā 2021.-2023.gadam (turpmāk - FSAP) Finanšu ministrijai kopā ar Asociāciju un Finanšu un kapitāla tirgus komisiju (turpmāk – FKTK) līdz 30.06.2021 tika uzdots tālāk minētais ar mērķi veicināt kapitāla tirgus aktivizēšanu un paplašināt uzņēmumu iespējas finansējuma piesaistei: (a) veikt izvērtējumu par nepieciešamiem normatīvo aktu grozījumiem, lai, ievērojot nodokļu pretizvairīšanās normas, nodrošinātu nodokļu neitralitāti vērtspapīru emisijas un vērtspapīrošanas darījumiem, kā arī (b) izvērtēt iespējas novērst Latvijā vērtspapīrošanas darījumus kavējošus nodokļu elementus, lai veicinātu līdzekļu piesaisti kapitāla tirgos. Asociācijas ieskatā pašreiz spēkā esošais likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” regulējums attiecībā uz procentu maksājumiem ir Latvijas kapitāla tirgus attīstību kavējošs. Proti, veicot procentu maksājumus ārvalstu privātajiem investoriem Latvijā no šiem maksājumiem ir ieturams iedzīvotāju ienākuma nodoklis (turpmāk – IIN) 20% apmērā, paredzot vien dažus vēsturiski ieviestus, ļoti šaurus atbrīvojumus. Piemēram, Latvijā IIN nav jāietur, ja ārvalstu privātais investors ir guvis procentu ienākumu no Latvijas valsts un pašvaldību vērtspapīriem vai no publiskā apgrozībā esošiem finanšu instrumentiem (šobrīd tas ir tikai biržas 1.saraksts, savukārt First North saraksts nekvalificējas šim atbrīvojumam).

Treškārt, FKTK 10 soļu programmā Latvijas kapitāla tirgus attīstībai tika paredzēts 2021.gada laikā izvērtēt iespējas un sniegt priekšlikumus par esošā nodokļu režīma pārskatīšanu un nodrošināt Latvijas nodokļu sistēmas konkurētspēju Baltijas līmenī, kā arī izvērtēt iespējas izstrādāt nodokļu atvieglojumu instrumentus, kas būtu vērsti uz institucionālo un privāto investoru ieguldījumiem tieši Latvijas kapitāla tirgū.

ES individuālo uzkrājumu rādītāji ir starp augstākajiem pasaulē. Ir paredzams, ka Eiropas Komisijas “Kapitāla tirgus savienība” rīcības plāns un Eiropas privāto ieguldījumu produktu

¹<https://www.ecb.europa.eu/press/blog/date/2020/html/ecb.blog200902~c168038cbc.en.html>

² https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:61042990-fe46-11ea-b44f-01aa75ed71a1.0023.02/DOC_2&format=PDF

stratēģijas (Retail investment strategy for Europe)³ un no tās izrietošo iniciatīvu izstrāde veicinās papildu līdzekļu piesaisti kapitāla tirgos no privātajiem investoriem. Arī Asociācijas izstrādātie grozījumi veicinātu šī mērķa sasniegšanu un papildu finansējuma piesaisti Latvijas tautsaimniecībai.

Piemēram, Signet Bank, kas aktīvi organizē parāda vērtspapīru emisijas Baltijas uzņēmumiem, kurās piedalās gan institucionālie, gan privātie investori no Baltijas valstīm, 2021.gadā Baltijas uzņēmumiem piesaistīja vairāk nekā 150 mEUR obligāciju formā. Vērojams, ka privātpersonas – Baltijas valstu iedzīvotāji - kļūst arvien aktīvāki Baltijas vērtspapīru emisijās (gan akciju, gan obligāciju), un ir pamats secināt, ka šī tendence turpināsies. Jau šobrīd publisku vērtspapīru emisiju gadījumā privātpersonu pieprasījums veido ievērojamu daļu no kopējā pieprasījuma. Piemēram:

- DelfinGroup IPO piedalījās 5,883 investori, no kuriem 98% bija Baltijas valstu investori (lielākoties privātpersonas),
- Virši-A IPO piedalījās 9,979 investori, no kuriem 99% bija Baltijas valstu investori (lielākoties privātpersonas),
- ELKO Grupa 20 mEUR obligāciju emisijā (kas gan nebija publiskais piedāvājums; tika noteikts minimālais investīciju sliekšnis EUR 100,000) piedalījās 68 privātie investori, veidojot 39% no emisijas.

Protī, investors – privātpersona (gan rezidents, gan nerezidents) - ir svarīga kapitāla tirgus sastāvdaļa, jo atšķirībā no institucionāliem investoriem, kas reti veic darījumus Biržā, privātpersonas aktīvi tirgojas un veicina tirgus likviditāti.

Gan Depozitāriju, gan Biržas līmenī Baltijas tirgus tiek uztverts kā viens tirgus, diemžēl Latvijas privātpersonu-investoru aktivitāte ir ļoti zema. Attiecīgi finansējuma piesaistes projektos Latvijas emitentiem ir svarīgi piesaistīt interesi no Lietuvas un Igaunijas privātpersonām, kurām, savukārt, ir svarīgs ienesīguma un nodokļu aspekts.

Līdzšinējā pieredzē Signet Bank investīciju projektos bieži saskaras ar Igaunijas un Lietuvas privātpersonu un investīciju konsultantu, kuri apkalpo un konsultē privātpersonas par ieguldījumiem Baltijas vērtspapīros, piesardzību, norādot, ka salīdzinājumā ar Lietuvas vai Igaunijas uzņēmumiem ieguldīšana Latvijas uzņēmuma vērtspapīros ir neizdevīga nodokļu režīma dēļ. Piemēram var minēt šādus ierobežojumus:

1. Lietuvas privātpersona-investors, ieguldot Latvijas uzņēmuma “ELKO Grupa” obligācijās ar kupona likmi 6%, pēc 20% nodokļa ieturēšanas saņemtu 4.8% gada ienesīgumu. Ja “ELKO Grupa” būtu Igaunijas uzņēmums, Lietuvas privātpersona saņemtu 6% gada ienesīgumu, un pats veiktu nodokļu nomaksu Lietuvā atkarībā no piemērojamās likmes.
2. Nodokļu rezidences sertifikātu saņemšana ne vienmēr ir iespējama operatīvi un elektroniski – ja kupona/ dividenžu izmaksa notiek gada sākumā, investors var nepaspēt pieprasīt, saņemt un iesniegt sertifikātu emitentam, attiecīgi zaudējot šo priekšrocību.
3. Arī emitentiem, apkalpojot šādus investorus, kas iesniedz rezidences sertifikātus, ir regulāri jākontrolē, vai ir veiktas izmaiņas Latvijas un konkrētās valsts nodokļu konvencijās. Tas prasa papildu resursus un samazina uzņēmuma vēlmi izvēlēties vērtspapīru finansējuma formu.

Attiecīgi investoram, izvēloties starp:

1. 6% kupona izmaksu, skaidru nodokļa nomaksu savā rezidences valstī vai
2. 6% kupona izmaksu, no kura investors saņem 4.8%, vai arī būtiska administratīvā sloga uzņemšanos, saņemot un laicīgi iesniedzot rezidences sertifikātu, lai emitents ietur nodokli

³ <https://www.fktk.lv/jaunumi/citas-aktualitates/ek-aicina-piedalities-aptauja-par-uzlabojumiem-privato-ieguldijumu-produktu-regulativaja-ietvara/>

saskaņā ar likmi, kas noteikta nodokļu konvencijā (Latvijas gadījums), **priekšroka tiks dota pirmajam variantam.**

Tāpat spēkā esošais Latvijas kapitāla tirgus nodokļu regulējums ir diskriminējošs attiecībā uz ārvalstu privātajiem investoriem, jo tas paredz IIN 20% apmērā ieturēšanu no procentu maksājumiem minētajām personām, bet ne līdzvērtīga nodokļa ieturēšanu, ja finansējums saņemts no juridiskām personām. Attiecīgi ES/EEZ uzņēmumiem nerodas papildu nodokļu slogs no pārrobežu investīcijām parāda vērtspapīros, bet privātajiem investoriem - rodas. Mūsdienā vidē, kur ārvalstu privātie investori ir jebkura pilnvērtīga kapitāla tirgus neatņemama komponente, šāda situācija ir nepieņemama, jo faktiski liedz privātajiem investoriem no ES/EEZ pilnvērtīgu piekļuvi Latvijas kapitāla tirgum. Prakse rāda, ka minētā nevienlīdzība privātpersonu un juridisku personu starpā var radīt vietu mākslīgām struktūrām, kas radītas, lai novērstu minētos nodokļu šķēršļus.

Nodokļu ieturējums 20% apmērā Latvijā no ES/EEZ privāto investoru gūtajiem procentiem rada Latvijas uzņēmumiem nelabvēlīgākus tirgus apstākļus, salīdzinot ar citiem ES uzņēmumiem, veicot investīciju (finansējuma) piesaisti no ES/EEZ privātpersonām, kas ir pretrunā ar ES vienota kapitāla tirgus konceptu.

Līdz ar to, lai palielinātu Latvijas uzņēmumu konkurētspēju finansējuma piesaistē, ir nepieciešams veikt uzlabojumus nodokļu (īpaši IIN) regulējumā, novēršot kavēkļus investīciju piesaistei un Latvijas kapitāla tirgus attīstībai, vienlaikus nodrošinot papildu ieņēmumus Latvijas valsts budžetā, tai skaitā iekasējot papildu IIN no ES/EEZ privātajiem investoriem, kas veiks ieguldījumus tieši Latvijā.

FKTK pārstāvis Saeimas Ilgtspējīgas attīstības komisijas Informācijas tehnoloģiju un inovatīvas uzņēmējdarbības apakškomisijas 2021.gada 30.novembra sēdē norādīja, ka no uzraudzības viedokļa FKTK dod priekšroku, ja tiktu veicināts, ka Latvijas uzņēmumu veiktās finanšu instrumentu emisijas notiek Latvijā.

Samazinātā IIN likme trīs procentu apmērā tiks piemērota procentu maksājumiem ES/EEZ privātajiem investoriem tikai par tādiem finanšu instrumentiem, kuru emisijas ir organizējis FKTK uzraudzīts ieguldījumu pakalpojumu sniedzējs vai alternatīvo ieguldījumu fonda pārvaldnieks. Tādējādi tiks nodrošināta gan finanšu instrumenta emitenta, gan arī ES/EEZ privātpersonas pienācīga atbilstības pārbaude. Likumprojekts izstrādāts, lai sekmētu Latvijas uzņēmumiem nepieciešamā finansējuma piesaisti no ES/EEZ privātajiem investoriem, tādējādi veicinot Latvijas kapitāla tirgus attīstību.

2. Kāda var būt likuma ietekme uz sabiedrības un tautsaimniecības attīstību?

Likumprojekts veicinās tautsaimniecības attīstību, ļaujot ES/EEZ privātajiem investoriem ieguldīt Latvijas kapitāla tirgū, tādējādi padarot finansējumu pieejamāku Latvijas uzņēmumiem, īpaši MVU. Tāpat likumprojekts veicinās privāto investīciju kultūru Latvijā, kas ir mūsdienīga kapitāla tirgus neatņemama sastāvdaļa.

3. Kāda var būt likuma ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem?

Likumprojekta mērķis ir piesaistīt papildu investorus, kas ieguldītu finanšu instrumentos. Šobrīd šādi ieguldījumi notiek maz vai nenotiek sarežģītās nodokļa piemērošanas procedūras dēļ. Līdz ar to budžets nevis zaudētu, bet iegūtu papildu ienākumus, jo nodokļa iekasēšana būtu vienkārša un ātra. Veicinot ES/EEZ privāto investoru ieguldījumus Latvijas kapitāla tirgū, palielināsies arī tiem izmaksāto procentu maksājumu apjoms, kas palielinātu ar IIN apliekamo bāzi un radītu papildu ieņēmumus Latvijas valsts budžetā. Ņemot vērā uzņēmumu, kas 2021.gadā ir saņēmuši ieguldījumu brokeru sabiedrības licences, aplēses, jau 2022.gadā papildu nodokļu ieņēmumi varētu pārsniegt 3 mEUR, pieņemot, ka tiek atbalstīts ierosinātais likumprojekts un ieviesta 3% IIN likme par izmaksām investoriem no ES/EEZ par piesaistīto finansējumu. Faktiskais ieguvums būs vēl lielāks, ņemot vērā arī ottrreizējo efektu uz ekonomiku, kas rodas no

papildu piesaistītajiem līdzekļiem uzņēmējdarbības attīstībai, kas 4-5 gadu perspektīvā tiek aplēsti starp 200-800 miljoniem EUR.

4. Kāda var būt likuma ietekme uz spēkā esošo tiesību normu sistēmu?

Likumprojekts šo jomu neskar un harmonizē normatīvo regulējumu nodokļu iekasēšanas jomā ES/EEZ līmenī, jo lielākajā daļā ES/EEZ dalībvalstu šādu šķēršļu pārrobežu investīcijām nav.

5. Likumprojekta atbilstība Latvijas Republikas starptautiskajām saistībām.

Likumprojekts šo jomu neskar.

6. Kādas konsultācijas notikušas, sagatavojot likumprojektu?

Konsultācijas notikušas ar Latvijas Finanšu nozares asociāciju, Finanšu un kapitāla tirgus komisiju, Latvijas Privātā un Riska kapitāla asociāciju, Ekonomikas ministriju.

7. Kā tiks nodrošināta likuma izpilde?

Likuma izpilde tiks nodrošināta saskaņā ar likumā un normatīvajos aktos noteikto kārtību.